Ottenby fågelstation — verksamhet och ekonomi*

av **Jan Pettersson**

I Norden finns drygt 50 fågelstationer. Såväl organisation som inrikning på verksamheten varierar i stor utsträckning. Avgörande är ofta både ekonomiska och praktiska omständigheter, som t ex kommunalt stöd och geografiskt läge. Det är inte ovanligt att en lokal ornitologisk förening organiserar och driver verksamheten, och att närheten till en tätort eller ett universitet påverkar verksamhetens omfattning och kvalitet. De ornitologiska riksorganisationerna och forskningsorganen har också stort inflytande på verksamheten. Rapporten som följer presenterar en fågelstation med ovanligt goda förutsättningar. Den har redan 46 år på nacken och har kanske utvecklats något längre än de flesta andra i Norden.

Figur 1. Ottenby fågelstation — en organisation under huvudmannen Sveriges Ornitologiska Förening. Ekonomiskt drivs stationen helt fristående från huvudmannen.

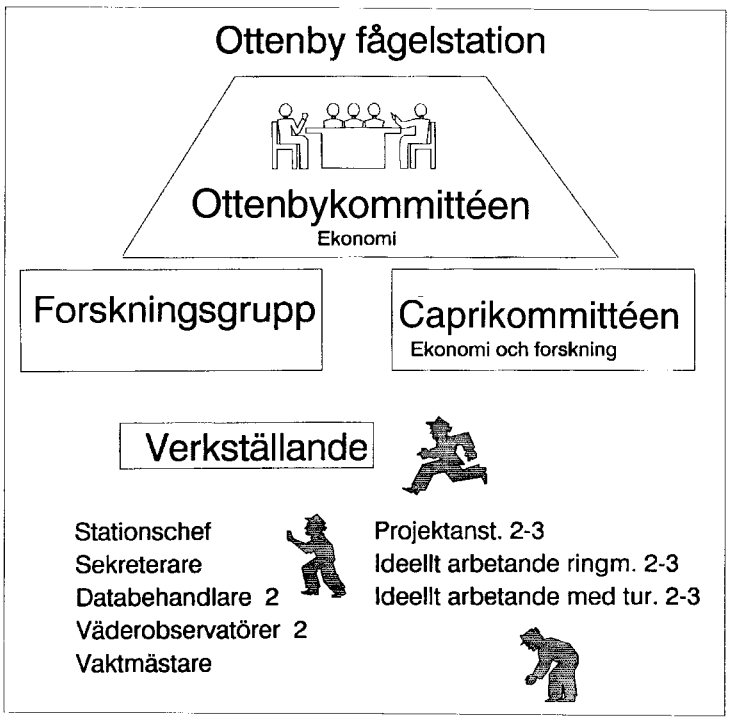

Historien

En av de första åtgärder som Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) åtog sig efter bildandet 1945 var att bygga upp och starta en fågelstationsverksamhet. En fågelstation byggdes på Ölands södra udde, och 1946 inleddes verksamheten vid Ottenby fågelstation. Försöken att erhålla ekonomiskt stöd för att kunna driva verksamheten på en hög forskningsnivå och ha anställd personal lyckades inte fullt ut. Ambitionerna var mycket höga, och trots att verksamheten drevs på ideel basis höll verksamheten hög vetenskaplig klass. Efterhand tröt emellertid orken. Nya byggnader uppfördes under 1960-talet, men verksamheten drevs fortfarande ideelt. I början av 1970-talet, då bron till Öland byggdes, skapades helt andra möjligheter i samband med den tilltagande turismen. En omorganisation gjordes och huvudmannen SOF lämnade över det ekonomiska och forskningsmässiga ansvaret till en Ottenbykommitté. SOF stod kvar som passiv huvudman. Satsningen på turismen medförde ett ekonomiskt uppryck, och en långsam och målmedveten höjning av den vetenskapliga nivån kunde genomföras under 1970-talet. Statens Naturvårdsverks satsning på Ottenby fågelstation i samband med miljöövervakningen genom standardiserad fångst, betydde mycket för forskningens möjligheter. Stationens första fasta anställning gjordes 1978 — en platschef på halvårsbasis. Denna tjänst gjordes 1981 om till en stationschefstjänst på heltid. En successiv uppbyggnad har därefter medfört att ytterligare fast personal kunnat anställas. Forskningsmässigt har samarbetet med Lunds universitets flyttfågelgrupp, under ledning av Thomas Alerstam, betytt mycket för stationens utveckling.

* *Meddelande från Ottenby fågelstation nr. 141*

Ottenby fågelstation

INKOMSTER 1992

Forskningsanslag:	
Naturvårdverket	6%
WWF	4
Egen fond	3
SOF-fonder	1
Andra fonder	3
Vädertjänster	17
Statliga lönebidrag	21
Turism	
Försäljning sov.	28
Försäljning lito.	1
Entréer	10
Guidningar	4
Övriga ink.	2
Totalt:	2.700.000 SEK

Figur 2. Ottenby fågelstations ekonomiska omsättning 1992.

Figur 3 (Nedan). Den ekonomiska utvecklingen i förhållande till antalet publicerade internationella artiklar och antalet personer som blivit mottagna och informerade om verksamheten vid Ottenby fågelstation.

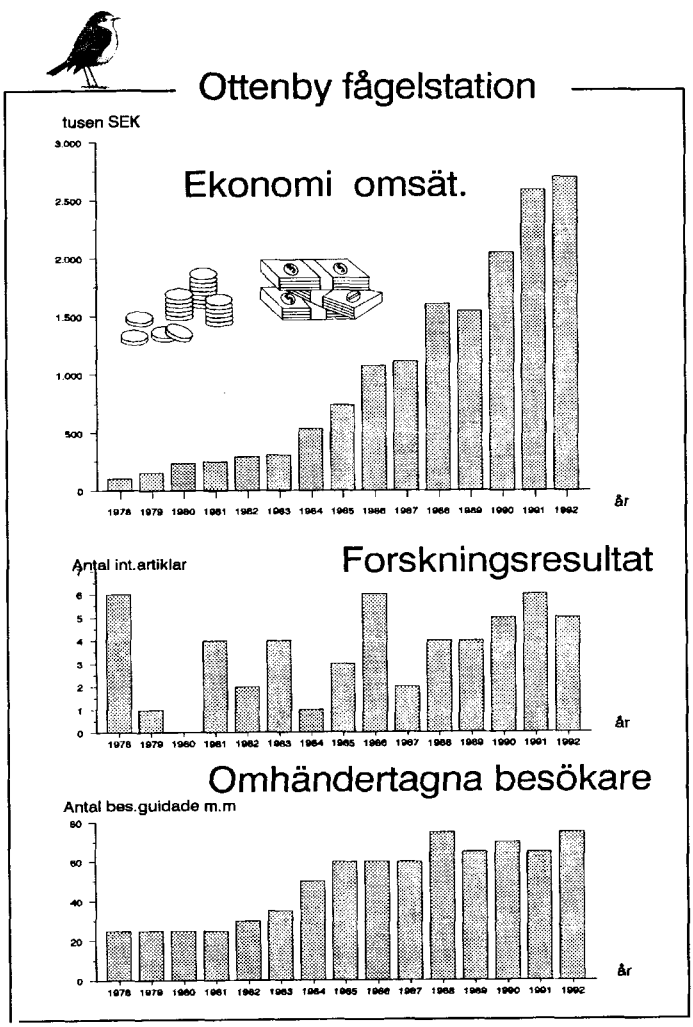

Organisationen idag

Huvudman är idag liksom tidigare SOF, men ekonomiskt och forskningsmässigt styrs verksamheten av en Ottenbykommitté bestående av fyra personer (Fig 1). Det finns också en forskningsgrupp på nio personer. Sedan 1986 finns en Caprigrupp på fem personer som håller i verksamheten på Capri i Italien. Stationschefen är verkställande, och övriga fast anställda personer är sekreterare, två dataläggare och en vaktmästare. Sedan 1990 driver fågelstationen även en väderstation åt staten, och där är två väderobservatörer anställda, varav en också arbetar som ringmärkare vid fågelstationen. Under fältsäsongen bedriver 3-4 personer sina studier vid stationen. Ytterligare 3-4 personer är engagerade på Capri under två månader. Under sommaren är 2-3 personer anställda inom ramen för turistverksamheten, och under vår och höst pågår i medeltal 1-2 projekt som engarerar ett par personer.

Ekonomin

Idag besöks Ölands södra udde av ca 180 000 personer per år. Dessa ges möjlighet att besöka ett mindre fågelmuseum samt två turistaffärer. Dessutom erbjuds de en guidad visning och besök i fyren Långe Jan. Dessa aktiviteter, som byggts ut i takt med att fast personal har anställts, ger stationen 43% av dess årliga inkomster (Fig 2). Forskningsbidraget uppgår till 17% av den årliga omsättningen. Detta visar att publikt utåtriktad verksamhet ekonomiskt i hög grad kan bidra till att omfattande forskning kan bedrivas. Den ekonomiska utvecklingen för Ottenby fågelstation sedan 1978 visar en kraftig ökning av omsättningen (Fig 3). Detta har medfört ett jämnare utgivande av internationella forskningsartiklar och en ökning av antalet personer som guidas eller på annat sätt tas omhand av stationens personal.

Framtiden

Idag pågår ett 20-tal forskningsprojekt vid Ottenby fågelstation. Dessa kan indelas i fyra huvudgrupper (Fig 4). Det är en förhoppning att dessa fyra grenar av fågelforskningen i framtiden kan bedrivas av fasta personer och grupper. Ekonomiskt och utbudsmässigt är det ett önskemål att bygga ut turistverksamheten så att en större av dagens besökare på Ölands södra udde kan erbjudas våra tjänster och varor.

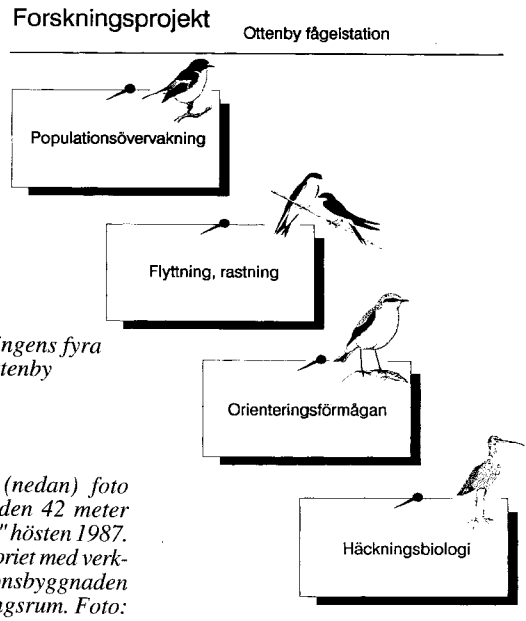

Figur 4. Fågelforskningens fyra huvudområden vid Ottenby fågelstation.

Hur hittar flyttfåglarna på vägen?

Under våren 1992 avslutades en tvåårig magnetkänslighetstest på Capri av svarthvit flugsnappare och rödstjärt vilket ytterligare visar på fåglarnas beroende av information från både magnetfält och sol för att hålla riktningen. I samarbete med flyttfågelgruppen vid Lunds Universitet hade en expedition till norra Canada genomförts under augusti 1992 för en studie på snösparvens orienteringsförmåga så nära magnetiska nordpolen. Efter flera års tester av gästande snösparvar vid Ottenby då magnetkänsligheten visat sig vara total väntar vi nu med spänning på resultatet från testarna vid magnetiska nordpolen.

Ottenby fågelstation (nedan) foto taget från toppen av den 42 meter höga fyren "Långe Jan" hösten 1987. Närmast ligger laboratoriet med verkstad, bakom är stationsbyggnaden med kontor och samlingsrum. Foto: Andreas Cleve.

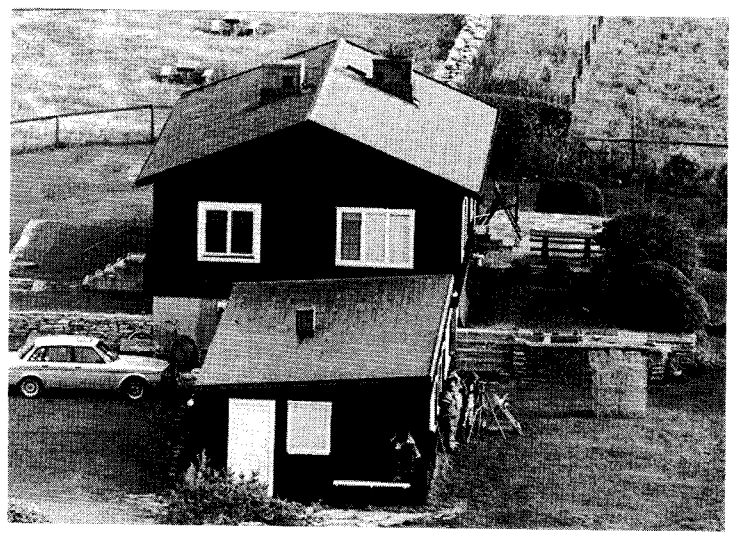

En flock på c:a 200 prutgäss passerar Öland. Sveriges ostkust är en av de viktigaste sträckvägarna för höststräckande prutgäss och vid Ottenby passerar flera tusen individer varje höst. Foto: Andreas Cleve.